

L'art valencià antifranquista de la dècada dels 70, a La Nau

la mostra «Llibertat, llibertat. La dècada dels 70 en la Col·lecció Martínez Guericabeitia: La política i més enllà», s'inaugura aquest dijous

Sebastià Carratalà

29/02/2024 07:00

L'art valencià de la dècada del 1960 i la primera meitat del 1970 prenia referències de les tendències contemporànies internacionals, però sempre tenint en compte la situació política i social imposada per la dictadura franquista. Els artistes que lluitaven contra el règim de Franco i reivindicaven la llibertat d'expressió havien de fer front a nombrosos problemes, ja que el poder intervenia per a evitar la pràctica o la difusió de les seues obres. En aquest context difícil, un dels moviments que va agafar més força va ser el vinculat amb el pop-art, que emprava la iconografia de coneguts productes comercials per a dur a terme peces figuratives crítiques amb el règim.

Així, del grup Estampa Popular de València, creat el 1964, van sorgir l'Equip Crònica (Manolo Valdés, Rafael Solbes i Juan Antonio Toledo), l'Equip Realitat (Joan Cardells i Jordi Ballester), i altres artistes valencians, com ara Joan Genovés, Anzo o Antoni Miró, que van dedicar el tema central de la seua producció a les relacions entre art i política. En el cas de Manuel Boix, Artur Heras i Rafael Armengol, tots tres partien del pop-art per a construir imatges extretes de la vida quotidiana que llançaven missatges de caràcter ideològic. També el Grup d'Elx (Joan Castejón, Albert Agulló, Antoni Coll i Sixto Marco), fundat el 1965, va ser decisiu per a la configuració i definició

de l'avantguarda valenciana d'aquella època, combativa amb la realitat i compromesa amb la situació històrica.

Equip Crònica, *Torrijos i 52 més* (detall), 1974

«Llibertat, llibertat»

Aquests són alguns dels artistes les obres dels quals es poden veure en l'exposició «Llibertat, llibertat. La dècada dels 70 en la Col·lecció Martínez Guericabeitia: La política i més enllà», que s'inaugura aquest dijous, 29 de febrer, al Centre Cultural La Nau de la Universitat de València, la segona ciutat que acull aquesta valuosa proposta que va arrancar l'any passat a Castelló de la Plana.

En els anys finals del franquisme, en què es van succeir l'assassinat de Carrero Blanco, la mort del dictador, el retorn dels exiliats i les primeres eleccions lliures, València es va convertir en la capital espanyola d'un cert art compromés, explica el curador, crític d'art i director de museus Juan Manuel Bonet. «Tots cultiven, en major o menor grau, un pop polític. És el moment del retrobament de Josep Renau, exiliat primer a Mèxic i després a Berlín, amb la seua terra natal», assenyala Bonet.

En l'apartat gràfic de la mostra destaca la presència de serigrafies d'artistes abstractes com ara Arcadi Blasco, Michavila, Teixidor o Yturralde, moltes fetes per a carpetes destinades a finançar a partits polítics.

Tanquen el recorregut històric els treballs d'una selecció d'artistes estatals i internacionals: Fernando Somoza, Juan Barjola, José Luis Verdes, Gastón Orellana, José Ortega (fundador d'Estampa Popular), José Duarte, el Canogar dels anys en què practica la Crònica de la Realitat, Eduardo Arroyo (llavors exiliat a París) o Julián Pacheco des d'Itàlia.

De l'escena internacional, l'italià Spadari o l'islandés Erro s'inscriuen en el mateix horitzó del pop polític, mentre Wolf Vostell representa en solitari l'estètica Fluxus. En la part gràfica, també hi ha noms de l'àmbit internacional, com ara Lindner, Lichtenstein, Aldo Mondino o Lucio del Pezzo, i de l'abstracció, com ara Hernández Pijuán, Ràfols Casamada, Saura, Tàpies o Salvador Victoria, el compromís polític dels quals va fer que col·laboraren amb carpetes de suport als partits afins.

Artur Heras, Sense títol, c. 1972 | UV

Col·lecció Martínez Guerricabeitia

Moltes peces formen part de la col·lecció d'art contemporani articulada pel matrimoni format per Jesús Martínez Guerricabeitia i Carmen García Merchante que el 1999, en un gest de mecenatge «especialment digne de ser subratllat», van donar a la UV.

«Llibertat, llibertat» és un homenatge a aquest matrimoni, al qual el comissari està unit des del 1994 quan va exercir com a jurat de la Biennal Martínez Guerricabeitia: «Vaig poder comprovar el seu treball i el del seu equip en pro de l'art contemporani. La nostra relació es va fer més estreta a partir de l'any següent, quan vaig ser nomenat director de l'IVAM. Periòdicament, em visitava, em comentava les exposicions que li havien interessat i reafirmava el seu compromís com a mecenes del museu».

Jesús Martínez Guerricabeitia va ser fill de la seua generació. Amb una infància i joventut marcades per la guerra i la repressió franquista, la presó a la qual li van conduir les seues conviccions el van convertir en un alumne curiós, amb una molta inquietud intel·lectual. Es va reinventar com un jove emprenedor, corrector i linotipista, i, quan va tornar a València el 1970, va poder permetre's concretar la seua antiga afició a l'art a través de l'adquisició de pintures.

Gràcies a la seua àmplia xarxa d'amistats polítiques, artístiques i literàries, el matrimoni va anar conformant una col·lecció que, inevitablement, va adquirir un vessant polític a través de la pintura emergent dels anys finals del franquisme i inici de la Transició.

«El principal valor de la seua col·lecció és que no és “clònica”, com tantes altres, sinó que està construïda a partir de la seua visió personal i del seu interès per un art de caràcter polític, la qual cosa té tota la lògica del món donada la seua condició de pres polític i després activíssim company de viatge del Partit Comunista», exposa el curador.

L'exposició, organitzada pel Vicerectorat de Cultura i Societat de la UV, la Col·lecció Martínez Guerricabeitia i la Fundació General de la UV, en col·laboració amb UVsocietat, Caixa Popular i l'Ajuntament de València, es podrà visitar fins al 8 de setembre en horari de dimarts a dissabtes, de 10 a 14 hores i de 16 a 20 hores, i diumenges i festius de 10 a 14 hores.